
September 2011

Arbetsmiljöbrott och straff

Utredningen om Effektivare sanktioner på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet har presenterats. Advokat Stefan Olsson redogör för den del av utredningen som behandlar sanktioner kopplade till arbetsmiljööverträdelser.

Utredningen

Nyligen presenterades ett betänkande av Utredningen om Effektivare sanktioner på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet, SOU 2011:57. Utredningen har haft i uppdrag att överväga och föreslå förändringar i arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen.

I denna artikel fokuseras uteslutande på översynen av sanktioner kopplade till arbetsmiljööverträdelser.

Brottsbalkens regler om straff för arbetsmiljöbrott har inte omfattats av Utredningens uppdrag.

Tillsyn och åtgärder

Arbetsmiljöverket är ansvarig förvaltningsmyndighet för arbetsmiljöfrågor och utövar tillsyn över denna lagstiftning.

Till buds för Arbetsmiljöverket i dess tillsynsarbete står inspektionsmeddelande med krav, föreläggande, med eller utan vite, förbud, med eller utan vite, sanktionsavgift eller åtalsanmälan.

Statistik visar att de krav som Arbetsmiljöverket ställer i sina inspektionsmeddelanden i stor utsträckning följs. Likaså framkommer att föreläggande och förbud är ett effektivt medel för att få till stånd åtgärdande av brister i arbetsmiljön och används som huvudregel för att åstadkomma rättelse. Nästan alla förelägganden förenas med vite. Endast i begränsad omfattning används sanktionsavgift.

Utredningen visar att när det gäller överträdelser av föreskrifter som i praktiken innebär förbud och när det är fråga om perdurerande, dvs fortlöpande, brottslighet utfärdar Arbetsmiljöverket inte föreläggande eller förbud utan istället görs en åtalsanmälan. Anledningen till detta ligger bland annat i att dubbla påföljder inte får förekomma.

Att Arbetsmiljöverket gör åtalsanmälan istället för att utfärda föreläggande eller förbud ses som ett problem eftersom föreläggande eller förbud många gånger är det effektivaste sättet att åstadkomma ett åtgärdande av en arbetsmiljöbrist.

Påföljder

Vilken påföljd som kan åläggas den som inte följer ett föreläggande eller som bryter mot ett förbud beror på om Arbetsmiljöverkets i det enskilda fallet förenat föreläggande med vite

---

September 2011 Arbetsmiljöbrott och straff

eller inte. Om föreläggandet har förenats med vite kan påföljden sedan inte bli böter eller fängelse, även om så vore möjligt enligt gällande regler.

Möjligheten att förena föreläggande och förbud med vite tillämpas dock inte enhetligt och systemet är inte förutsägbart.

Vidare gäller idag att föreläggande eller förbud mot staten inte förenas med vite. En särbehandling av statliga arbetsgivare är inte motiverad menar Utredningen.

Straffsanktioner

Vad gäller straffsanktioner konstaterar Utredningen att i närmare hälften av fallen där förundersökning inleds gör bevisvärigheten att förundersökningen läggs ner. I de fall där lagföring sker blir påföljden normalt ett lågt bötesstraff. Utredningen ifrågasätter vilken preventiv effekt det har att bestämmelserna är straffbelagda och menar att det på arbetsmiljöområdet finns väl fungerande alternativa sanktionsmöjligheter att utnyttja istället.

Utredningen menar att straffsanktion är en ineffektiv sanktion när det gäller brott mot arbetsmiljölagen och att istället en utökad användning av sanktionsavgifter skulle göra sanktionssystemet effektivare. Straff ska förbehållas fall där alternativa åtgärder inte kan förväntas vara effektiva eller där straff framstår som en naturlig åtgärd.

Noteras bör som sagt att Brottsbalkens bestämmelser om arbetsmiljöbrott inte omfattas av Utredningens förslag.

Sanktionsavgifter

Vad gäller sanktionsavgifter har Arbetsmiljöverket hittills endast meddelat föreskrifter om sanktionsavgifter i tre föreskrifter.

Användande av sanktionsavgifter istället för straffsanktion skulle göra att Arbetsmiljöverket behåller kontrollen över ärendet. På detta sätt utnyttjas samhällets resurser bättre än om ett ärende ska hanteras av Arbetsmiljöverket, Åklagarmyndigheter och Polisen, vilket är fallet vid straffsanktioner.

Sanktionsavgift ska betalas även om en överträdelse inte har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. Avgiften påförs den, fysiska eller juridiska, person som drev verksamheten där överträdelsen skedde. Utredningen menar att sanktion bör kunna fastställas i fler fall än idag.

Den som blir påförd sanktionsavgift har möjlighet att invända mot avgiftsföreläggandet och få saken prövad i domstol.

Utredningens förslår också att förelägganden och förbud alltid ska förenas med vite, även för statliga företag.

Belopp

För att möjliggöra en skärpning av påföljden, jämfört med de bötesbelopp som utgår idag, föreslår utredningen att högsta belopp för sanktionsavgift höjs från idag gällande 100 000 till 1 miljon kronor.

September 2011
**Arbetsmiljöbrott
och straff**

Förfarandet med avgiftsföreläggande som Arbetsmiljöverket regelmässigt tillämpar i fall då det är aktuellt att ta ut en sanktionsavgift föreslås bli obligatoriskt. Detta innebär att frågan om huruvida sanktionsavgift skall betalas alltid ska prövas av Arbetsmiljöverket.

Summering

Utredningens förslag kan summeras som följer:

- Straffsanktionen föreslås tas bort för flertalet av de i dag straffbelagda överträdelserna och ersättas med administrativ sanktionsavgift,
- Avgiftsföreläggande, i fall då det är aktuellt att ta ut en sanktionsavgift, blir obligatoriskt,
- Förelägganden och förbud ska alltid förenas med vite,
- Statliga företag omfattas av samma regler som privata,
- Arbetsmiljöverket ges kontroll över arbetsmiljöärenden från början till slut,
- En höjning av högsta belopp för sanktionsavgift från 100 000 kr till 1 miljon kr.

Förslaget ska bidra till bättre efterlevnad av arbetsmiljöbestämmelserna och medföra ett förenklat regelsystem med minskade kostnader för samhället.

Ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2013.

Stefan Olsson,
Advokat, Managing Partner, Malmö

Stefan Olsson,
Managing Partner Malmö